

2. Енциклопедія історії України в 7 – т / Під. ред. В. А. Смолія. – К.: Наук. думка, 2003. – Т. 7: Мл – О. – 685 с.
3. Исаевич Я. Д. Острозская Библия как памятник межславянских культурных связей / Я. Д. Исаевич // Федоровские чтения. 1981. – М., 1985. – С. 13
4. Исаевич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Исаевич. – Львів : Ін – т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 520 с.
5. Кемпа Т. Костянтин Василь Острозький: Воєвода Київський і маршалок землі Волинської / Т. Кемпа. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2009. – 342 с.
6. Кралюк П. М. Острозька Біблія в контексті української та європейських культур / Кралюк П. М., Турконяк Р. (отець Рафаїл), Пасічник І. Д. – Острог: НаУОА, 2006. – С. 52
7. Марискевич Г. Ф. Остріг – провідний осередок освіти на Україні в II пол. XVI століття / Г. Ф. Марискевич, Т. Г. Марискевич // Матеріали IV науково – краєзнавчої конференції «Остріг на порозі 900 – річчя». – Острог, 1994. – С. 94
8. Омелянчук С. «Світло з Острога, що сяє крізь століття» / С. Омелянчук // Урядовий кур'єр. – 2006. – 2 вересня. – С. 10
9. Смотрицький Г. Д. (Перша передмова до Острозької Біблії 1581 р.) / Г. Д. Смотрицький // Українська література XIV – XVIст. – К., 1988. – 480 с.
10. Толочко П. П. Рецензія на енциклопедичне видання «Острозька академія XVI – XVIIст.» / П. П. Толочко // Укр. іст. журнал. – К., 2012. - № 2. – 240 с.
11. Торконяк Р. Острозька Біблія: Вступи, гравюри, дослідження / Опрацюв та підгот. до друку ієрономах архімандрит др. Рафаїл (Роман Торконяк). – Львів. – 1500 с.
12. Шевченко В. Острозька Академія: її чолові представники та початкова діяльність / В. Шевченко // Людина і світ, липень, 2003. – С. 2 – 3
13. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – Вид. 4 - е – К.: Критика, 2009. – 584 с.

Чорній Г.

Науковий керівник – проф. Буяк Б. Б.

ПАВЛО ПОЛУБОТОК В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГЕТЬМАНЩИНИ (1722-1723 РР.)

Українська державність, яка виникла в роки визвольної війни, поступово почала втрачати свої визначальні риси та ознаки. Найбільше, що могли зробити його наступники – це відстоювати від зазіхань російського уряду права та вольності української козацької держави. Одним із противників російського царського наступу на автономію України був Павло Полуботок – наказний гетьман Лівобережної України (1722–1723 рр.).

Висвітлення досвіду Павла Полуботка, його значення та вплив на суспільно-політичні процеси в Гетьманщині, відстоювання інтересів українського народу, боротьби з російським царизмом протягом періоду його гетьманування, втілення в життя революційних ідей щодо впровадження автономії держави є актуальним передусім тому, що практика тієї доби українського державотворення підтверджує життєвість програмних положень та політичного протистояння наказного гетьмана.

Гетьманування Полуботка залишило помітний слід в українській історії. Ґрунтовному вивченню діяльності наказного гетьмана присвятили свої праці М. Костомаров, М. Маркевич, Д. Бантиш-Каменський, В. Модзалевський, О. Єфименко, О. Лазаревський, М. Василенко та інші. У час незалежної України дослідженню багатьох аспектів діяльності Павла Полуботка приділили свою увагу О. Коваленко, В. Горобець, В. Шевчук, А. Бовгиря. Дискусію про місце Полуботка в українській історії досі не завершено, головну ж увагу варто зосередити на вивченні його державно-політичної діяльності у ранзі наказного гетьмана України впродовж 1722-1723 рр.

Павлу Полуботку, фактично, першому довелося мати справу із цілеспрямованою спробою центрального уряду ліквідувати українську автономію. Впродовж початкового етапу боротьби Полуботка з російською владою наказному гетьману вдалося досягти позитивних результатів, які стали опорою для формування козацької держави в період його гетьманування.

Після смерті І. Скоропадського він опинився у доволі скрутній ситуації. На той час у Гетьманщині склалося двовладдя: з одного боку, гетьман і генеральна старшина, з іншого – новоутворена Малоросійська колегія, що діяла згідно із централізаторськими задумами

імператора [1, с. 106]. Колегія зачіпала своїм існуванням самі основи автономного устрою України, бо вона стояла поруч з вищою владою, – гетьманом [3, с. 534].

Малоросійська колегія, як паралельний владний орган Гетьманату, мала розглядати скарги й апеляції на рішеннях вищих установ козацької держави, контролювати збір податків. Фактично Вельямінов одержав негласне право втручатися в усі сфери життя Гетьманщини [13, с. 360], а з Полуботком «спілкувався» указами, як з підлеглим. Вельямінов закликав населення подавати в колегію скарги на місцевих панів та урядників. На цьому ґрунті виникли суперечки між Полуботком та президентом колегії [16, с. 5].

Павло Полуботок робив усе можливе, аби не дати царському уряду повноправно діяти на території козацької держави. Одразу після призначення його наказним гетьманом у 1722 р., він вживає енергійних заходів, щоб стати на заваді Малоросійській колегії, повторюючи прохання про вибори нового гетьмана [8, с. 36]. Роздратований його наполегливістю Петро I дав таку відповідь: «Усім відомо, що з Богдана Хмельницького до Скоропадського всі гетьмани виявилися зрадниками, від чого багато потерпіла держава Російська, особливо Малоросія, і тому потрібно шукати на гетьмана вірну і надійну людину, а поки така знайдеться, призначено уряд, котрому належить підкорятися і не докучати щодо гетьманського обрання» [12, с. 280]. Але Полуботок не відступався. Він добився того, що імперський Сенат віддав колегії розпорядження, аби та ознайомила гетьмана зі своїми планами й узгоджувала свої дії з українською адміністрацією.

Найважливішою метою реформування Гетьманщини для царя і його оточення були податки, величиною яких визначався ступінь «добре впорядкованості держави». Оскільки Україна в очах російського монарха фактично нічого не приносила для «загального блага» імперії, тому їй потрібно було реформувати [10, с. 52]. Це і стало головним завданням президента Малоросійської колегії С. Вельямінова, який, покладаючись на «Статті» Б. Хмельницького, намагався запровадити якомога більше податей та скасувати податковий імунітет урядової та неурядової старшини [2, с. 17-19]. Тому, опір Полуботка почав проявлятися вже тоді, коли Малоросійська колегія почала насаджувати питання про збір податків різноманітного типу на ім'я царя [15, с. 5].

Павло Полуботок вважав залучення українських фінансів до імперської скарбниці протиправним, на що неодноразово вказував Вельямінову [5, с. 392]. Останній, збільшуючи надходження коштів до Малоросійської колегії, користувався старими, традиційними статтями – від зборів на гетьмана до поширення на всю територію Гетьманщини локальних тютюнової та медової десятин [10, с. 52].

У справі податків П. Полуботок та його оточення найбільш виявили свою традиційність – користувалися старими методами «захисту прав та вольностей», але намагалися при цьому виконувати тодішні юридичні норми як Гетьманщини, так і імперського законодавства [10, с. 52]. Генеральна старшина вирішила діяти офіційно, 12 серпня 1722 р. в полки було відправлені універсали щодо з'ясування, які податки збиралися на гетьмана за часів Б. Хмельницького, з чого поки що не впливало, що вони повинні були збиратися на царя, крім того запит загалом припускав відповідь, що якщо раніше такі податки не збиралися, то й тепер запроваджуватись не повинні. Також було відправлено листи до полковників з тими ж питаннями, чи збиралися в них коли, і на кого, хлібні, грошові та інші податки [16, с. 23]. Полуботок здійснював спроби взагалі відмовитися від впровадження нових поборів на території Гетьманщини, але це викликало лише бурхливу негативну реакцію з боку царського уряду.

20 і 25 серпня 1722 р. старшина знову обговорювала питання податків у Малоросійській колегії, де нібито погоджувалася на обкладення медовою та тютюновою десятиною не лише посполитих, але й козаків. Згадано було лише про один податок, тому Гетьманський уряд розпорядився відновити збирання медової десятини на гетьманську булаву за Дніпром (універсал від 21 серпня в Миргородський полк). З 27 серпня старшини навіть почали видавати універсали про стягнення медової та тютюнової десятини, та розсилали накази, що передбачали стягнення медової десятини там, де вона збиралася раніше [16, с. 24]. Цей тютюн і мед Гетьманському уряду були не потрібні, імовірно, не потрібні були вони і Вельямінову, але йшлося про впровадження принципу, виконання Гетьманським урядом вимоги Малоросійської

колегії про збирання в Україні податків в царську казну. Звісно, Гетьманський уряд був не в захваті від цієї ідеї.

17 вересня Полуботок і генеральні старшини при зустрічі з Вельяминовим зажадали від нього відправити до царя чолобитну від української старшини, якою пропонувалося взагалі відмовитися від впровадження «ново тепер укореняючихся» поборів. Зрозуміло, що це викликало бурхливу негативну реакцію з боку бригадира, який з рештою дав урядовцям Гетьманщини змогу апелювати з цього приводу до царя і в сенат [16, с. 24]. Така порада насправді суперечила інтересам Вельяминова, але він не став би її давати, якби не був впевнений, що цар і сенат його повністю підтримають. Але сенатський указ відміняв встановлені бригадиром нові статті оподаткування, зокрема ті, які були накладені на старшину, монастирі і церкви. Президенту колегії заборонялося надсилати до Генеральної військової канцелярії свої накази, а рекомендувалося зноситися з нею як з рівнозначною в ієрархії влади установою [10, с. 49].

10 листопада 1722 року Петром I була видана чолобитна, яка зазначала, що Сенат зобов'язував наказного гетьмана надсилати з Генеральної військової канцелярії до Малоросійської колегії перед відправленням в полки копії лише тих універсалів, які стосуються всього Гетьманату. Позитивною ланкою для козацької держави було вирішене й питання спільних засідань генеральної старшини та членів колегії. Старшина зобов'язувалася запрошувати лише президента, і до того ж винятково на ті засідання, на яких мали вирішуватися найважливіші справи. Російській владі заборонялося надсилати власні накази місцевим органам влади без узгодження з гетьманським урядом [6, с. 39]. Безперечно, що такий хід подій сприяв посиленню козацької адміністрації та розгорнув повноваження козацької старшини щодо вирішення найважливіших справ, які стосувалися Гетьманщини.

Із початком діяльності Малоросійської колегії розпочалося руйнування традиційної судової системи. С. Вельяминов оголосив прийом на розгляд судових позовів проти державців і старшини без апробації їх у судових інстанціях нижчого рівня, що скасовувало ієрархію судових інституцій. Малоросійська колегія особливу увагу звертала на організацію судочинства, ліквідацію вже усталених «накладів», тобто обов'язкових хабарів при кожному зверненні до суду [10, с. 50]. Підпорядкування Генерального суду і взагалі судової системи як такої Вельяминовим колегії порушувало усі договори, що підписувалися з часів Б. Хмельницького між Гетьманщиною і Московією [16, с. 25]. Природно, що Полуботок та інші старшини мали намір протидіяти цьому.

Павло Полуботок та його оточення почали реалізовувати свій проект «поправлення» судочинства паралельно діяльності колегії. Модернізаційні зміни було представлено в універсалах Генеральної військової канцелярії від 19 серпня та 3 грудня 1722 р. Перший документ був своєрідною відповіддю на публікацію указу Малоросійської колегії від 17 серпня про заборону стягувати у суді «наклади». Тут повторювалася декларована заборона та додатково закріплювався принцип колегіальності судового процесу, оскільки полковникові чи полковому судді суворо заборонялося одноосібно розв'язувати справи [5, с. 354]. Крім того, універсал передбачав формалізацію судового процесу. Відтепер справи мали розглядатися у спеціальній «судовій ізбі», судочинство мало проходити у «пристойних місцях» і з «тверезим розумом», а справи належало розглядати не одному судді, «але у присутності іншої старшини та безурядних» [11, с. 8].

У реформуванні судочинства Полуботок звернув увагу на структурні та якісні зміни української Феміди у такому ракурсі, щоби вони відповідали уявленням російського керівництва про ефективне державне управління. Було здійснено формалізацію судового процесу, запроваджено інститут асесорів Генерального військового суду [10, с. 51].

Інституцію суддів-асесорів Генерального військового суду було створено 20 серпня 1722 р. Вони за відсутності І. Чарниша мали здійснювати правосуддя та оперативно розв'язувати справи, що надходили до найвищої судової інстанції Гетьманщини. На період судової сесії на посаду асесорів почергово призначали підготовлених урядовців із бунчукових товаришів, рідше – сотників [9, с. 19].

Автономістично налаштована старшина, зважаючи на бездіяльність Генерального військового суду, передала судові справи до Генеральної військової канцелярії, що досі не

належало до сфери її компетенції. Уже в вересні 1722 р. військова канцелярія вирішила декілька справ [10, с. 51].

1 грудня 1722 р. цією інституцією «запропоновано також, щоб у в'їтів люди посполиті, а козаки спершу в отаманів судилися, і щоб суджено їх було без усяких витівок, без узятків та безпроволочно, винних карано і письмом правду щоб закріпили; а звітлія, уже щоб чолобитники удавалися до сотенних, а від сотенних до полкових, а від полкових до Генеральних суддів, а від Генерального до колегії; за неподання свідчень із полкових судів та сотенних брати буде повелено до військового скарбу штраф» [2, с. 25].

Генеральна військова канцелярія 14 грудня 1722 р. видала універсал, що звертав увагу на порядок подання апеляції. У політичному сенсі проблема апеляцій визначала місце Малоросійської колегії у структурі судової системи Гетьманщини [5, с. 357]. Спираючись на сенатський указ, Генеральна військова канцелярія декларувала поетапний розгляд справ – до колегії мали подавати тільки ті позови, які було вже апробовано у всіх нижчих судових інстанціях [16, с. 26].

На початку грудня 1722 р. до Полуботка надійшов указ Сенату про запровадження в полкових містах інституту російських комендантів. І це було для гетьмана тривожним сигналом – реформу державного устрою Гетьманату не згортали, а навпаки поширювали полковий рівень. Реагуючи на чергове нововведення, він відправив до Москви чергову скаргу, цього разу з приводу зробленої Вельяміновим приписки до сенатського указу «виконання полковниками без усілякої зупинки вказівок новопризначених комендантів», яку Петро I прийняв до уваги [6, с. 39].

Посилаючись на сенатську грамоту, 3 грудня 1722 р. Полуботок і старшина видали у всі полки відомий резонансний універсал, що зберігався в багатьох копіях, про скасування медової та тютюнової десятини та інших податків, які запровадив Вельямінов. За колегією визнавалося право на оподаткування лише окремих хлібних та грошових зборів, що існували раніше і йшли на гетьмана. Натомість Вельямінову відмовлялося у праві проводити ревізію прибутків з млинів та маєтностей та розсилати від себе в полки універсали із запрошенням подавати скарги на старшину, дії колегії оцінювалися як такі, що перевищують надані їй права і порушують виданий царський указ.

Відправили копію універсалу також і Вельямінову, повідомивши йому, що згідно розпорядження Сенату будуть радитися з ним при виданні універсалів про важливі справи [16, с. 26]. Проте навряд чи Полуботок радився з Вельяміновим щодо видання останнього універсалу, яким фактично перекреслювалася уся робота Вельямінова з налагодження обліку внутрішніх прибутків, що стягувалися в Гетьманщині, та введення нових податків на користь царя.

Виконуючи сенатський наказ, 22 грудня Гетьманський уряд видав універсал щодо надання державцями для Малоросійської колегії довідкової інформації про прибутки, які вони отримують за гетьманськими універсалами та царськими грамотами, проте реально контролювати його виконання Гетьманський уряд не став.

Наказний гетьман також зробив усе можливе для забезпечення громадського спокою у Гетьманщині. Це було не тільки наслідком соціального станового інтересу молодого українського нобілітету, а й його провідника – Павла Полуботка. Гетьман не залишав поза увагою жодної скарги державців на «непослушенство» підданих [16, с. 27], адже розумів, що нестабільність у Гетьманщині розглядатиметься центральним урядом як доказ неефективності козацької адміністрації, ставши, відповідно, аргументом для її ліквідації. Тому Полуботок своїми універсалами намагався представити дієвість місцевого управління, якому він прагнув надати певних «поправлень» у модернізаційній оболонці, довівши його рівнозначність з імперським [10, с. 52].

Це до певної міри вибивало з рук владу Малоросійської колегії. Він знову і знову нагадував царю про статті Богдана Хмельницького, підтвержені іншими царями і самим Петром, за якими ніякі російські чиновники не мали права втручатися в справи українських судів. Однак це тільки більше розлютило Петра I, який вирішив справу ліквідації українського самоврядування довести до кінця. Малоросійська колегія, яка давно вже вела нагляд за наказним гетьманом, шле на нього донос за доносом [4, с. 132].

Вже на початку січня 1723 року переможне протистояння Полуботка починає помітно згасати. Це зумовлене тим, що на противагу наказному гетьману, який працював над укладенням чолобитних до Петра I, яким планував остаточно добити опонента, Вельямінов завершував підготовку власних пропозицій імператорові, принципово іншого змісту – розробку реформ державного устрою Гетьманату, повну ліквідацію автономії.

Полуботок ще не раз відправляв до царя делегацію, яка мала на меті добитися для Гетьманщини автономії, відродити попередні права та вольності козацької держави. Так, 30 квітня 1723 р. до царя в черговий раз була відправлена делегація, яка мала доручення: пред'явити підписану членами Гетьманського уряду чолобитну стосовно обрання гетьмана і просити призначити вибори; просити про призначення полковників на вакантні уряди в Стародубі, Переяславі, Полтаві; просити про скасування посад російських комендантів у Стародубі і Полтаві; просити не вводити податки з державницьких та інших маєтностей, які намагалася в цей час знову запровадити Малоросійська колегія. Не раз було організовано по всіх полках збір підписів для підкріплення домагань щодо гетьманства, повернення усіх прав Війську Запорозькому [16, с. 28-29].

Та цар Петро I після зустрічі з Вельяміновим остаточно утвердився в думці не допустити відновлення гетьманства й взагалі принципу виборності на старшинські «уряди» в Україні. Вже у квітні того ж таки 1723 р. вийшов указ, яким і Полуботку, і генеральній старшині заборонялося розсилати універсали й укази без узгодження з Малоросійською колегією [13, с. 360].

Виклик Павла Полуботка та генеральних старшин до царського Сенату завершився арештом усієї української делегації [9, с. 51]. «Справа» Полуботка кваліфікувалася як надзвичайно тяжкий державний злочин. Реальною ж причиною арешту полуботківців був спонтанний гнів царя та наміри реформувати устрій Гетьманщини [10, с. 53]. З перших днів слідства почалася посилена фабрикація звинувачень, тому протестна політика наказного гетьмана починає втрачати свої перспективи та сходить нанівець.

Таким чином, від самого початку свого гетьманування Павло Полуботок приймає рішучих заходів щодо послаблення тиску російської влади на автономію Гетьманату. Наказний гетьман разом із старшиною починає свідомо чинити опір усім намаганням царизму та Малоросійської колегії зосередити у своїх руках правління Гетьманщиною. Видаючи універсали, Павло Полуботок свідомо захищав інтереси козацької держави. Своїми діями наказний гетьман намагався зміцнити українські державні інституції, зокрема він реорганізовує суди на засадах колегіальності, встановлює порядок судової апеляції, суворо забороняє хабарництво, намагається відстояти право не збирати податків з території Гетьманщини.

Вклад Полуботка у повернення козацькій державі її прав та вольностей є однозначним, хоча і не було одержано бажаного результату, проте була відчутна боротьба наказного гетьмана та генеральної старшини проти російського царату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бовгира А. Слідство над Павлом Полуботком 1723 р. / А. Бовгира // Україна в Центрально-Східній Європі. – 2008. – № 8. – С. 105-115.
2. Борзаківський П., Ладинський П. Журнал, тобто насущна записка справ, що траплялися у військовій канцелярії від смерті ясновельможного його милості пана Іоана Скоропадського / Пер. та прим. В. Шевчука // Київська старовина. – 1994. – № 3. – С. 544.
3. Василенко М. П. Павло Полуботок: 3 приводу двісталітньої річниці його смерті / М. П. Василенко // Вибрані твори в трьох томах. – К.: Юридична думка, 2006. – Т. 1. – 605 с.
4. Вітко Д. Павло Полуботок – один з відважніших оборонців вольності України / Д. Вітко // Українська еліта: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль, 1996. – С. 130-134.
5. Горобець В. «Волимо царя східного». Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава / В. Горобець. – К., 2007. – 464 с.
6. Горобець В. Павло Полуботок / В. Горобець. – К., 2009. – 64 с.
7. Жикоп А. «Не боюся ні кайданів, ні тюрми»: [Павло Полуботок] / А. Жикоп // К., 1999. – № 11 – 12. – С. 176 – 177.
8. Зілгатов В. Скарб і прокляття Павла Полуботка. До 280-річчя з дня обрання його гетьманом України / В. Зілгатов // ПІК. – 2002. – № 35. – С. 36.

9. Коваленко О. Б. Павло Полуботок – політик і людина / О. Б. Коваленко. – Чернігів: Деснянська правда / Сіверянський літопис, 1996. – 93 с.
10. Кононенко В. П. Інтелектуальна біографія Павла Полуботка: обстоювання традиції «модернізаційною» риторикою (до 350-річчя Павла Полуботка) / В. П. Кононенко // Український історичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 39-59.
11. Кононенко В. П. Реформи як вибір життя і смерті: Як український гетьман Павло Полуботок модернізатором став / В. П. Кононенко // День. – 2010. 30-31 грудня. – С. 8.
12. Костомаров М. Павло Полуботок / М. Костомаров // Історичні постаті України. – Д.: Січ, 2008. – 618 с.
13. Мельник Л. Г. Мріяв відновити гетьманство [Павло Полуботок] / Л. Г. Мельник // Історичний календар, 99. – К., 1998. – С. 360-361.
14. Павленко С. «На что мне жизнь, когда я не могу быть полезным отчизне»: Минає 350 років з дня народження Павла Полуботка / С. Павленко // Голос України. – 2010. – 11 березня. – С. 22.
15. Ульяновський В. Павло Полуботок: [Роки гетьманування: 1722 – 1724] / В. Ульяновський // Українська газета. – 1998. – 26 лютого. – С. 5.
16. Універсали Павла Полуботка (1722-1723) / НАН України [упорядкув. В. Риневич; редкол.: П. Сохань (голова) та ін.]. – К.: ВПОЛ, 2008. – 720 с.
17. Ясфредов О. «Ваші вольності ліквідувати»: [Павло Полуботок] / О. Ясфредов // День. – 2004. – 24 грудня. – С. 8.

Козак І.

Науковий керівник – проф. Зуляк І. С.

БОРОТЬБА УЧИТЕЛЬСЬКИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ЗА ПОКРАЩЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО СТАНОВИЩА ПЕДАГОГІВ (КІНЕЦЬ ХІХ – ХХ СТ.)

Актуальність теми дослідження визначається необхідністю дослідження ролі учительських товариств Східної Галичини у боротьбі педагогів за покращення їх матеріального становища в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Виходячи з актуальності теми, враховуючи недостатню розробку окресленої проблематики, ставимо мету: дослідити боротьбу українських учительських товариств Східної Галичини за покращення матеріального становища педагогів у досліджуваній період.

Об'єктом дослідження є українські вчительські товариства кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Предмет дослідження – особливості боротьби українських вчительських товариств Східної Галичини за покращення матеріального становища педагогів досліджуваного періоду.

Окресленій проблематиці присвятили свої праці В. Бачинський [1], Л. Ясінчук [9], І. Ющишин [7-8], Б. Савчук [4] та інші.

Починаючи з кінця ХІХ століття в усій Австро-Угорській імперії прокотилася хвиля невдоволення з боку освітян. У цих подіях не залишилися осторонь і українські учителі, які були незадоволені своїм фінансовим становищем, оскільки § 55 державного шкільного закону, який гарантував учителям та їх сім'ям гідний життєвий рівень на практиці не виконувався. Педагоги одержували невисоку платню, незначними були соціальні виплати, передбачені шкільним законодавством. Усе це не могло задовільнити потреби учителів і тому вони, враховуючи важливість власної праці та норми державного шкільного закону від 14 травня 1869 р., досить рішуче повели боротьбу за поліпшення свого матеріального становища [7, с. 12].

Українські педагоги активно включилися у діяльність, скеровану на підвищення життєвого рівня освітян. 1896 року вони вступили до багатонаціональної учительської організації «Товариство народних вчителів Галичини» (ТНВГ), у якій спільно з педагогами інших національностей краю виступали за те, щоб заробітну платню учителя зрівняти із зарплатою державного службовця нижчого рангу, зменшити термін обов'язкової праці педагогів з 40 до 35 років. Учителі-українці не залишалися байдужими і до інших заходів ТНВГ, які робилися для того, щоб покращити матеріальне становище освітян. Зокрема, надсилали звернення до представників влади, у якому просили державні структури зробити все можливе аби виправити стан справ на краще. Проте педагогам, зазвичай, відповідали, що